

مولانا مہرالدین قمر

راجوری کی دھرتی نا مان ہے اپنا اُن ست رنگیاں پھلاں پر جنہاں نا
اس نے لوری دے کے جوان کیوتے ویہ اپنی دھرتی ماں کی لاج واسطے اپنی
جان تلّی پر دھر کے جھکھڑ جھولاں کو مقابلہ کرتا رہیا۔ اُنہاں نے اپنا ساہ
کاتندواں کی پرواہ نہیں کی بلکن دھرتی ماں کا مان بڈیار کا سُچارنا اُچور کھن
واسطے جان، مال دولت سب کچھ تیج دتو۔ اُنہاں نے اپنی اکھیں اس دھرتی پر
ظلم تے نا انصافی کی کھیڈاں کو نظارو ڈٹھوتے اس کانگ ماں کئی بے گناہ تے
معصوماں نارڑھتاں دیکھو۔ جاگیر داری تے شخصی راج کی اس کانگ ماں اُن
گنت بیڑیں غرقاب ہو گئیں۔

تقدیر کی یہ کھیڈ کچّا تے پکائندواں ہاروں ٹٹتی تے بکتی رہیں تے بھال
بھوسا کھاتی دھر گھسیٹتی زندگی کا اوکھا لمیراں پینڈاں کو کدے انت نہیں لہر رہیو

تھو۔ کوئے جیالو ہی ان کچا تندواں کی ڈور بٹ کے زندگی کی ماہل بنا کے تاریخ کی سُتھری تے تھی وی پُونیاں ناگت کے تانؤ پیٹو تیار کر کے اسی بیڑیاں کو ملاح بن سکے۔ قوم اسا پوتاں پر ہمیشاں مان بڈیار کرتی رہ۔ ان جیالاں نے دھرتی ماں کا سینہ پر اپنؤ لہو نچوڑ کے اس کا مان بڈیار نا بدھا پوتے اکھاں کا بانپھل نچوڑ کے زمانہ کی بے مہریاں کی میل نا دھویو۔ اُنھاں نے جس دھسکتی اگ نا کسیر یو تھو واج واہ بھامبڑی مار رہی ہے۔

پنجالاں کی بکل ماں بسی قد رتی حُسن نان دھوئی دھائی راجوری کا گراں، مرگاں ڈھنڈ کوٹ کی دھرتی نا کتنو بڈیار ہووے گو جس نے اپنی جھولی ماں ۹ جولائی ۱۹۰۱ء ماں چودھری جعفر علی اوانہ کے گھر پیدا ہو یا مہر الدین نالوریں دیتیں تے سوچو بنا کے جو انٹرو کیو جس نے زندگی کا پل پل نا ہٹھن پر کھن کو سلیقو سکھ لیو تے اس سلکھنی دھرتی پر ہون آلا پھیر پرتاں نا سمجھ لیو۔ ذیلداری، شاہوکاری تے جاگیرداری نظام نے ہر پاسے اپنا بسلا دند کھایا وا تھاتے مظلوم قوم اس کا بس توں بے بسی کی زندگی جی رہی تھی۔ چودھری جعفر علی نے اپنا پوت مہر الدین نا دینی تے رسمی تعلیم دوان واسطے ڈھنڈ کوٹ ماں ایکن بزرگ مولوی محمد حسین کول ٹوریو جھاں نے اُن کا ذہن نا چنگی طرح کھنگا لیو۔ اُس توں بعد

ویہ دہلی تے پنجاب کا مدرساں ماں پڑھن چلیا گیا تے تعلیم کی اس ہوانے اُن کا ذہن کا بوہاں نا اسو کھولیو جے دھیاڑی رات نا انصافیاں نا اُکالن تے ظلم کو مقابلو کرن واسطے اپنی سوچاں کا گھمن گھیر ماں اُلجھیا رہیں تھا۔ قوم کی بد حالی نا دھیان ماں رکھتاں اُنھاں نے ۱۹۳۹ء ماں پیغام قمر کا ناں سنگ ایک کتابچو چھاپو تھو۔ لکھن کی یاہ بھٹک ساری عمر رہی پر اُن کی مچ ساری لکھت دسیتاب نہیں ہیں۔ اُنھاں نے قریباً ستائی کتابچہ لکھیا ہیں تے کئی جگہ بتری کتابچاں کی گل بھی لکھی گئی ہے۔ اُنھاں کو منظوم گو جری کلام بھی کتابچاں کی شکل ماں چھپ چکیو ہے تے اُنھاں کو خیر و پنجابی تے گو جری کلام حضرت میاں بشیر احمد لاوری نقشبندی ہوراں نے ”نیر سمندر“ ماں چھاپو ہے۔ لکھتاں کے مطابق اُن کو اجاں بھی خیر و کلام چھپن کی اڈیک ماں ہے پر پتہ نہیں وہ ہُن کتابی شکل ماں باندے آسکے گویا نہیں۔

قمر صاحب دل کا بڑا نرم تے ہمدرد انسان تھا۔ کسے بھی غریب، لاچار تے قضیاں کا ماریا بندہ نا دیکھ کے اُن کے اندر ایک درد جاگ اُٹھے تھو۔ ویہ درد کی دوا کو جت چارو کریں تھا اُتے ہی اُس کی جرٹا بھی کھنوترن کی کوشش کریں تھا۔ قمر ہور قوم ماں بکھیڑو تے آپسی جھگڑاں توں سخت پریشان ہونویں تھا کیوں جے ویہ

یوہ سمجھیں تھا اس مندی عادت نال قوم ماں نا اتفاقی پیدا ہوئے تے ترقی کی ساریں راہ بند ہو جائیں۔ اصل ماں بربادی کی جڑیہ ہی ہے۔ اُنھاں نے اپنی لکھتاں کے ذریعے قوم بچوں اس خوشصلت نا کالن پر زور دتو۔

قمر کی شاعری تے دوجی لکھت کئی رسالاں تے اخباراں ماں بھی چھپتی رہی جن ماں ”گجر گونج“ تے سروری کسانہ کی اخبار ”نوائے قوم“ تے رسالہ ”گوجر دیس“ خاص طور پر قابل ذکر ہیں۔ قمر واسطے راجوری کی دھرتی سہکتی رہی ور اُن کی آخری آرام گاہ مانسہرہ پاکستان ماں بنی۔ اُنھاں نے ۱۹۷۶ء ماں اپنے وطنوں دُور دیس ماں زندگی کو چھیکڑ کو ساہ لیو تے مناں مٹی بیٹھ اوہلے ہو گیا پر اُن کے بے قرار روح راجوری وانگت تے وطن کیاں ماہلیاں، شنگراں تے ڈھوکاں بہکاں ماں چھڑکتی رہی۔

قمر راجوری بھی اپنی لکھتاں ماں ہمیشاں زندہ رہیں گاتے اُن کا کم اُن کی یادنا سحرور کھیں گا۔ اُن کی شاعری تے نثر دوائے آتی نسلاں کی رہبری کرتی رہیں گی تے ظلم نا انصافی تے بکھید کی تندہی ناٹورن واسطے جھنجھوڑتی رہیں گی۔

قمر راجوری کا جدِ امجد میاں محرم اوآنہ تھاتے اُن کا دوپوت تھامیاں مٹھاتے میاں رسمت۔ میاں رسمت کی اگے کائے اولاد نہیں تھی جد جے میاں مٹھا کا

ترے پوت تھا۔ میاں مٹھا کا بڈیرا پوت میاں کامل اوانہ کامیاں تاج الدین تے
 اُن کا سلطان محمد تھا۔ سلطان محمد کاست پوت تھا جن بچوں اکیں کوناں جعفر علی تھو
 جن کی اگے اولاد ماں ترے پوت تھا۔ اُن کا ناں مہر الدین، جلال الدین تے ولی
 محمد۔ مہر الدین ہی بعد ماں مولانا مہر الدین قمر راجوری کا ناں سنگ مشہور ہو یا۔
 ویہ ۱۹۲۸ء ماں بنائی گئی گوجر جاٹ کا نفرنس کی راجوری شاخ کا چودھری دیوان علی
 کھٹانہ کے ناں سجوہتھ بن کے سرگرم کارکن رہیا۔ ویہ ۱۹۴۷ء کا غدر توڑی اس تنظیم
 سنگ جڑیاں رہیا تے کئی جلساں ماں شرکت کی۔

(چودھری حسن پرواز)

1۔ لفظ تے اُن کا مطلب

بُگل	:	بکھی پاسو
بڈھیار	:	ناز، مان
سلکھنی	:	سوہنی، چنگی
بسلو	:	زہر آلود، بسیں آلو

گھمن گھیر : پانی کو جندرہا رو پھرنو
لکھت : ادبی تحریر
کتابچہ : گھٹ صفحات آلی کتاب
اولے : چھپیو وو ہو تو، جھڑو باندے تہ و حلے

2- سوالات:

- (۱) مولانا مہرالدین قمرکت کارہن آلا تھا؟
- (۲) مولانا مہرالدین قمر نے ابتدائی تعلیم کتوں حاصل کی؟
- (۳) مولانا نے ذیلداری نظام کے خلاف قوم نا کھلو کرن واسطے کے کیو؟
- (۴) مولانا صاحب نے گل کتنا کتابچہ لکھیا؟
- (۵) مولانا قمر کی لکھت کھیڑ اکھیڑ اخباراں ماں چھپی ہیں؟
- (۶) مولانا مہرالدین قمرکت دفن ہیں؟

3- لفظاں نا جملہاں ماں برتو۔

کھنگالو، بوہو، بالنو، گھمن گھیر، نمیکلاں، چھاپنو، کھنوترنو